

क्रांतिसिंह नाना पाटील

जीवन व कार्य (१९००-१९७६)
संशोधनात्मक समग्र चरित्रग्रंथ

लेखक : प्रा.डॉ.सुमित संभाजी यादव

क्रांतिसिंह नाना पाटील

जीवन व कार्य

(१९००-१९७६)

• संशोधनात्मक समग्र चरित्रग्रंथ •

▪ लेखक ▪

प्रा.डॉ.सुमित संभाजी यादव

एम.ए., एम.फिल., पीएच.डी.

वेणूताई चव्हाण कॉलेज, कराड,

जि.सातारा.

क्रांतिसिंह नाना पाटील

जीवन व कार्य

(१९००-१९७६)

• संशोधनात्मक समग्र चरित्रग्रंथ •

- लेखक : प्रा.डॉ.सुमित संभाजी यादव
मु.पो.शिरगांव, ता.कराड, जि.सातारा-४१५१०९.
- भ्रमणध्वनी : ९९२२७५१७९२
- E-mail : sumit161283@gmail.com
- © सर्व हक्क : लेखकाधीन
- प्रकाशक : अध्यक्ष,सातारा इतिहास संशोधन मंडळ,सातारा.
- मुद्रक : प्रिंट ओम ऑफसेट
२६९ ब/२, दौलतनगर, करंजे, सातारा.
- दूरध्वनी : (०२१६२) २३४०४९, २३२०८२
- अक्षर जुळणी : श्री.मुकुंद ढवळे
मे.रिलॅक्स सायक्लोस्टायलिंग, सातारा.
- ISSN NO. : 2278-5914
- प्रथम आवृत्ती : ३० जानेवारी, २०१५.
- मूल्य : रूपये ३००/- (अक्षरी रूपये तीनशे फक्त)
-

अनुक्रमिका

१. विसाव्या शतकाच्या प्रारंभीची महाराष्ट्राची सामाजिक व राजकीय स्थिती	१३-३८
२. नाना पाटील यांचे पूर्वायुष्य	३९-४६
३. सत्यशोधक चळवळीतील कार्य	४७-६६
४. स्वातंत्र्यचळवळीतील कार्य	६७-१२४
५. सातारा प्रतिसरकार	१२५-२१८
६. शेतकरी कामगार पक्षातील भूमिका	२१९-२५०
७. संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीतील योगदान	२५१-२७४
८. कम्युनिस्ट पक्षाचे नेते	२७५-३००
९. समारोप	३०१-३१२
संदर्भ ग्रंथ सूची	३१३-३२४
परिशिष्टे	३२५-३३६

नाही. महात्मा गांधीजींच्या १९४२ च्या 'चले जाव' आंदोलनातील 'करेंगे या मरेंगे' या महान मंत्राचे खरे मर्म ओळखले ते नाना पाटील यांनीच! जन्मतःच वारकरी असणारे नाना स्वदेशाकरिता धारकरी झाले. आपल्या अमोघ वाणीने व कर्तृत्वाने त्यांनी शेतकरी, कामगार व कष्टकऱ्यांमध्ये स्वातंत्र्याची भावना चेतवली. परिणामतः सातारा जिल्ह्यात लोकांनी प्राणाची बाजी लावून ज्यांच्या साम्राज्यावर सूर्य कधी मावळत नव्हता अशा ब्रिटिशांना 'दे माय धरणी ठाय' करून नवा इतिहास घडविला. क्रांतिसिंह नाना पाटील व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी प्राणाची बाजी लावून ब्रिटिशांच्या आधुनिक शस्त्रसामर्थ्याला निस्तेज करून सातार्यात 'प्रतिसरकारची' स्थापना केली. दीर्घकाळ कार्यरत असणारे सातारचे प्रतिसरकार हे भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील दैदिप्यमान पर्व आहे. प्रतिसरकारच्या माध्यमातून निर्माण केलेले प्रशासन, न्यायव्यवस्था व विधायक कार्य समाजाला भावले. नाना पाटलांवर जीवापाड प्रेम करणाऱ्या जनतेने त्यांना 'क्रांतिसिंह' हा किताब बहाल केला. स्वातंत्र्योत्तर काळात हैद्राबाद मुक्तीसंग्राम, संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ, भूमिहीनांचा लढा, महागाई व उपासमारिविरोधी आंदोलन नानांनी आपल्या द्रष्ट्या नेतृत्वाने गाजविले. स्वातंत्र्याची फळे समाजातील खालच्या थरापर्यंत पोहोचविण्यासाठी त्यांनी अविरत परिश्रम घेतले. नाना पाटील हे लढवय्ये नेते, हाडाचे सत्यशोधक, प्रतिसरकारचे निर्माते, संयुक्त महाराष्ट्राचे समर्थक व कष्टकरी शेतकऱ्यांचे कैवारी म्हणून ओळखले जातात. आजही आधुनिक महाराष्ट्राच्या जडणघडणीमध्ये मोलाचे योगदान देणाऱ्या क्रांतिसिंहांचे कार्य समाजाला मार्गदर्शक आहे..."

■ प्रकाशक : सातारा इतिहास संशोधन मंडळ, सातारा.
■ ISSN 2278-5914